

Ochrana vtákov v CHVÚ Ostrovné lúky Projekt LIFE12 NAT/SK/001155

Propozície 18. ročníka envirosúťaže **Hypericum 2017**

Téma: STROMY V KRAJINE

Súťaž je určená pre žiakov II. stupňa základných škôl. Súťažia družstvá, pričom sa hodnotí spoločný výkon družstva. Družstvá sú trojčlenné a každá škola môže do súťaže prihlásiť jedno družstvo.

Súťaž pozostáva z praktickej, teoretickej a prezentačnej časti a bude prebiehať na vytýčenej trase v areáli SEV Dropie, ktoré leží v srdci CHVÚ Ostrovné lúky. Tematické okruhy 18. ročníka envirosúťaže Hypericum 2017: Dreviny a rastliny Dolného Žitného ostrova, Živočíchy viazané na dreviny, Vtáky Dolného Žitného ostrova a Ochrana drevín.

Praktická časť súťaže bude zameraná na spoznávanie drevín, bylín a živočíchov. Nevýžadujú sa vedecké – latinské názvy.

Pri teoretickej časti sa vyžadujú odpovede na otázky, plnenie úloh a riešenie logických hádaniek podľa propozícií a odporúčenej literatúry. Dôraz sa bude klásť skôr na „myslenie v súvislostiach a správnu aplikáciu vedomostí“, ako na memorovanie informácií.

Prezentačná časť súťaže je zameraná na aktivitu „Náš strom“. V rámci školskej prípravy na súťaž si tím vypracuje poster a stručnú prezentáciu svojho stromu. Má to byť reálny strom z okolia školy, obce, ideálne z extravilánu obce, ktorý je niečím výnimočný (vekom, veľkosťou, vzhľadom, príbehom, ...). Súťažný tím by mal navrhnuť jednoduchý plán starostlivosti o strom. Práve z toho dôvodu je potrebné poznať aj legislatívu týkajúcu sa ochrany stromov. Strom má byť presne lokalizovaný v mape, má mať určené základné parametre (druh, veľkosť, predpokladaný vek, zdravotný stav). Súťažný tím odprezentuje svoj strom porote a súťažiacim počas krátkej ppt., za čo im budú pridelené body. Prezentácia musí obsahovať: identifikáciu druhu a jeho parametre, lokalizáciu stromu aj s opisom biotopu (na lúke, pri ceste,..) a jednoduchý plán starostlivosti. Môže obsahovať aj doplnkové informácie napríklad o vlastníčkovi a užívateľovi parcely, na ktorej strom rastie, fotodokumentáciu, zaujímavosti zo života stromu alebo príbeh, ktorý sa k nemu viaže. Maximálny rozsah prezentácie je 6 snímok. Prezentácia má presvedčiť poslucháčov o tom, že náš strom by mal byť chránený. Hodnotiť sa bude kvalita spracovaných informácií, úroveň výstupu a originalita.

V prípade potreby „rozstrelu“ budú otázky zostavené z problematiky Krajiny CHVÚ Ostrovné lúky. V propozíciách je stanovených 15 druhov drevín, 15 druhov bylín, 15 druhov vtákov a 15 druhov živočíchov.

DREVINY DOLNÉHO ŽITNÉHO OSTROVA

1. vrba krehká (*Salix fragilis*)
2. vrba košíkárka (*Salix viminalis*)
3. vrba rakytová – rakyta (*Salix caprea*)
4. lipa malolistá (*Tilia cordata*)
5. dub letný (*Quercus robur*)
6. topoľ sp. (*Populus sp.*)
7. topoľ osikový – osika (*Populus tremula*)
8. moruša biela (*Morus alba*)
9. javor poľný (*Acer campestre*)
10. slivka mirabelka (*Prunus domestica syriaca*)
11. baza čierna (*Sambucus nigra*)
12. hloh jednosemenný (*Crataegus monogyna*)
13. ruža šípová – šípka (*Rosa canina*)
14. trnka obyčajná (*Prunus spinosa*)
15. svíb krvavý (*Swida sanguinea*)

RASTLINY DOLNÉHO ŽITNÉHO OSTROVA

1. cesnak medvedí (*Alium ursinum*)
2. bledavka okolíkatá (*Ornithogalum umbellatum*)
3. kosatec žltý (*Iris pseudacorus*)
4. blyskáč jarný (*Ficaria verna*)
5. záružlie močiarné (*Caltha palustris*)
6. fialka voňavá (*Viola odorata*)
7. ďatelina jahodovitá (*Trifolium fragiferum*)
8. šalvia lúčna (*Salvia pratensis*)
9. zbehovec plazivý (*Glechoma hederacea*)
10. lipkavec obyčajný (*Galium aparine*)
11. štetka lesná (*Dipsacus fullonum*)
12. žihľava dvojdomá (*Urtica dioica*)
13. ostružina černicová (*Rubus fruticosus*)
14. lipnica lúčna (*Poa pratensis*)
15. reznáčka laločnatá (*Dactylis glomerata*)

OCHRANA DREVÍN

Členovia súťažných družstiev by mali poznať legislatívne podmienky ochrany drevín, základné zásady pri výsadbe a starostlivosti o dreviny a základné informácie o kultúrno-historickom fenoméne Žitného ostrova – hlavových vrbach.

- Zákon o ochrane prírody a krajiny 543/2002 Z. z., tretia hlava Ochrana drevín § 46 – § 49
- <http://stromy.enviroportal.sk/>
- Ochrana drevín Legislatívne podmienky a základy starostlivosti o dreviny, str. 17 – 29
http://www.zelenaskola.sk/files/Brozura-Ochrana_drevin_REC-UPOZORNIT_NA_MOZNE_LEGIS.ZMENY.pdf
- Hlavová vrba – symbol kultúrnej krajiny <http://www.ffmm.sk/content/doc-uploaded/hlavova-vrba.pdf>

Odporúčaná literatúra

Veľká kniha rastlín, hornín, minerálov a skamenelín, Príroda Bratislava, 2004

Veľká kniha živočíchov, Príroda Bratislava, 2001

http://www.sazp.sk/download/Dropie/hypericum2016/SK_Tajomstva_havede_komplet_final_zmens.pdf

ŽIVOČÍCHY VIAZANÉ NA DREVINY

1. fuzáč pižmový (*Aromia moschata*)
2. zlatoň obyčajný (*Cetonia aurata*)
3. pižmovec hnedý (*Osmoderma eremita*)
4. podobník sršňovitý (*Aegeria apiformis*)
5. sršeň obyčajný (*Vespa crabro*)
6. drevár fialový (*Xylocopa violacea*)
7. spriadač americký (*Hyphantria cunea*)
8. kutavka piesočná (*Ammophila sabulosa*)
9. lišaj marinkový (*Macroglossum stellatarum*)
10. rosnička zelená (*Hyla arborea*)
11. užovka stromová (*Zamenis longissima*)
12. užovka obojková (*Natrix natrix*)
13. jež bledý (*Erinaceus roumanicus*)
14. ryšavka žltohrdlá (*Apodemus flavicollis*)
15. kuna skalná (*Martes foina*)

VTÁKY DOLNÉHO ŽITNÉHO OSTROVA

1. penica čiernohlavá (*Sylvia atricapilla*)
2. muchárik sivý (*Muscicapa striata*)
3. kúdeľníčka lužná (*Remiz pendulinus*)
4. strakoš kolesár (*Lanius minor*)
5. strakoš červenochrbtý (*Lanius collurio*)
6. škorec lesklý (*Sturnus vulgaris*)
7. drozd čierny (*Turdus merula*)
8. holub hrivnák (*Columba palumbus*)
9. vlha hájová (*Oriolus oriolus*)
10. straka čiernozobá (*Pica pica*)
11. dudok chochlatý (*Upupa epops*)
12. tesár čierny (*Dryocopus martius*)
13. sokol červenonohý (*Falco vespertinus*)
14. sokol myšiar (*Falco tinnunculus*)
15. volavka popolavá (*Ardea cinera*)

Druhy nenachádzajúce sa vo Veľkej knihe rastlín, hornín, minerálov a skamenelín

moruša biela (*Morus alba*): <http://www.fyzickageografia.sk/atlas/atlasdrevin.html>

slivka mirabelka (*Prunus domestica syriaca*):

Rod slivka (*Prunus*) patrí s vyše 2000 druhmi medzi najpočetnejší rod ovocia. Zaraďujeme ju do čeľade ružovitých. Predpokladá sa, že ju do strednej Európy priviezli križiaci v 12. storočí z Ázie, avšak ich pravlastťou bol Kaukaz. Slivka mirabelka je poddruh slivky domácej. Strom mirabelky má silný rast, vytvára kužeľovitú až guľovitú korunu. Konáriky sú bez trňov, v mladosti ochlpené, neskôr lysé. Listy sú eliptické až vajcovité, 5 až 10 cm dlhé, okraje jemne pílkovité. Zelenobiele kvety kvitnú pred olistením. V kvete je 20 až 30 tyčiniek a jeden voľný piestik. Kvety sú samoopelivé a zároveň sú dobrými opeľovačmi pre neskoro kvitnúce odrody sliviek. Proti mrazom je stredne odolná, kvet znesie až $-4\text{ }^{\circ}\text{C}$. Plodí pravidelne. Guľovité plody kôstkovice sú zlatožltej alebo červenej farby, pomerne drobné, vážia 8 až 12 gramov. Povrch plodu je zo slnkom ožiarenej strany tmavočerveno bodkovaný. Šupka je tenká ale pevná a dá sa ľahko ošúpať. Stredne pevná žltá dužnina je sladká a príjemne aromatická, dobre sa oddeľuje od kôstky. Slivky neobsahujú veľké množstvo bielkovín a tukov, naproti tomu však obsahujú veľké množstvo sacharidov. Majú najviac vlákny v porovnaní s inými druhmi kôstkového ovocia. Z minerálnych látok sa v slivkách najviac vyskytuje železo, potom meď, zinok, vápnik a draslík. Z vitamínov najmä vitamín skupiny C a B.

ďatelina jahodovitá (*Trifolium fragiferum*):

Rastie na vlhších lúkach, pasienkoch, v priekopách, zvlášť na nezapojených plochách a na zasolenej pôde. Kvitne od júna do septembra. Má poliehavé byle, dlhé prevažne 10 – 20 (– 40) cm. Listy majú dlhé stopky, vajcovitý alebo eliptický tvar, bez belavých škvŕn. Palísky sú vajcovité, podlhovasto zašpicatené, viac ako polovica ich dĺžky je zrastená so stopkou. Hlávky kvetov sú guľovité, v priemere cca 10 mm. Kvety sú 5 – 7 mm dlhé, veľmi krátko stopkaté. Kalich je nerovnako dvojplyskový, po odkvete nápadne nafúknutý, husto chlpatý a z časti až celkovo zakrývajúci korunu. Koruna je svetlo ružová až biela. Plodstvo je guľovité až elipsoidné, v priemere 9 – 25 mm, svetlo hnedé alebo fialkasté. Struky sú 2 – 3,8 mm dlhé, 1 – 2 semenné. V červenom zozname je uvedený ako potenciálne zraniteľný druh.

Druhy nenachádzajúce sa vo Veľkej knihe živočíchov

drevár fialový (*Xylocopa violacea*):

Drevár fialový patrí do radu blanokrídlych (*Hymenoptera*), čeľad' včelovité (*Apidae*). V dospelosti býva až 25 milimetrov veľký. Je to naša najväčšia samotárska včela. Má tmavé, fialovo lesklé krídla. Samičky vyhryzú do starého dreva až 30 centimetrov dlhé chodby alebo si upravujú chodbičky vyžraté drevokazným hmyzom. Chodbičky prehradzujú priehradkami z drevej hmoty a lepkavých slín. Tak vzniknú komôrky, býva ich až dvanásť. Každú komôrku naplní zásobou potravy (peľom) a nakladie po jednom vajíčku. Z vajíčok sa vyliahnú beznohé larvy, ktoré sa po určitom čase zakuklia, a z kukly sa liahne dospelý jedinec. Telo sa rozdeľuje na hlavu, hrud' a bruško. Na hlave majú 1 pár tykadiel a 2 zložené oči. Na hrudi majú 3 páry končatín a 2 páry blanitých krídel. Zadné krídla sú menšie a sú prekryté prednými. Ako opeľovače majú svoje nezastupiteľné miesto a veľký hospodársky význam.